

TDK HÍRADÓ

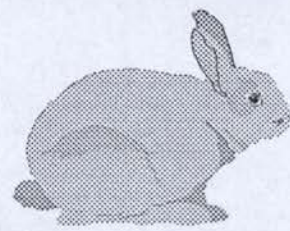
1. évfolyam 2. szám

2001. április

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar
Magyar Állam- és Jostörténeti Tanszék Tudományos Diákközének folyóirata

Az újdonság varázsa

Ez a cím sok szempontból igaz mostanában. Elsőnek persze kedves szerkesztői kötelességem azt kiemelni, hogy igen, nem csalás és nem ámitás, ez itt a TDK Híradó második száma. Ezért minden - továbbra is szkeptikus – olvasó arcáról lehervadhat a kaján „ügyeselesebbőlsemmi”-mosoly. Igenis itt az új szám, és remélem, tud majd újat és érdekeset mondani mindenkinek. Talán még emlékeztek, hogy az előző szám beköszöntőjében a TDK Híradó hagyományáról írtam. Nos abban a számban és most ebben is feltűnhet, hogy I. évfolyam 1. És 2. számként jelentek meg az újságok. Ennek nem az az oka, hogy megfeledkeztem a már megjelent sok-sok számról, hanem az, hogy a régi számoknak nem volt számozva az évfolyama. Elnézést kérek mindenkitől, akiben ez rossz érzést keltett!

Nos, eltelt egy hónap az előző szám megjelenése óta és ezalatt számos nagyszerű – új – dolog történt. Itt volt ugye mindjárt a tavaszi szünet. Ezt persze átlagos egyetemi hallgató nem biztos, hogy egyből észreveszi, hisz egyetemre – sajnos – amúgy sem jár. A 'tavaszi' szóból viszont azonnal lehet az időjárásra asszociálni. Ám ha odaporoszkálunk a tévéhez, és bekapcsoljuk Luciát vagy Szilárdot, egy csomó érdekes dologra derülhet máris fény. Először is az új tavaszban nincs semmi varázsos, merthogy Sándor, József és Benedek idén bizony nem igazán túlóráznak. Ám mindenkit vigasztalhat, hogy 1853-ban ugyanilyen elviselhetetlen hideg volt húsvétkor – tudjuk meg Szilárdtól. És már meg is érkezünk a hónap slágergyanús témájához: húsvét!!! Ez az ünnep az, ami leginkább az újdonság varázsával hatott rám az elmúlt napokban. Abban a szerencsében volt részem, hogy Balatonfüreden töltöttem el az ünnepet. A hamisítatlan, ütemes zakatolás, amely minden egyes porcikámat külön képes rázni más és más irányba, és egyből eredeti Magyar Államvasutak-hangulatot teremt, nem hagyta, hogy kibontakoztassam tehetségem a közigazgatási jog területén, úgyhogy bámultam inkább a – természetesen – viharos Balatont, és arra a változásra gondoltam, amin ez az ünnep néhány évtized alatt átment. Mert bizony abban az időben, amire nagyanyáink nemes egyszerűséggel azt mondják, hogy „Lánykoromban...”, vagy fantáziadúsan azt, hogy „Bezzeg az én időmben...(kis sóhaj)”, szóval akkor még rendesen működtek a dolgok a világban. Mindenki tudta a dolgát. A tyúkok kotlottak a tojásokon, a tojásfestést mindenki megoldotta hagymahéjjal, a lányok előkészítették nyolc-tíz váltás ruhát, a nap melegen süttött, mert jöttek a legények és egy vödör vízzel megoldották a locsolást. Ehhez képest mi van ma. Már eleve agyrém a nagytakarítás. Mindenki ilyenkor pucol ablakot, sosem mondjuk a Mikulásnak, aki a magyar hagyományok szerint az ablakban hagyja ajándékát! Aztán a tyúkok egyáltalán nem kotlanak. Minek? A kiscsirkének ott a keltetőgép, a fiúk meg úgyis a csokitojásnak örülnek jobban. Arról már ne is beszéljünk, hogy miféle természetazonos anyagokból (E250) készül a tojásfesték. A vizet felejtjük el, persze ha adni lehet Szilárd véleményére, ez a mi szerencsénk, különben biztos beállítanánk egy stabil tüdőgyulladást a kinti 5 fokban. Víz helyett van viszont azonosíthatatlan illatú kölni, amit már nagyapánk is használt, és már nagyanyánk sem szerette az illatát. Persze ez mindegy, az ötödik illat után már nem számít milyenek külön-külön. És hát a locsolóvers. A hagyományos zöld erdőből indulunk, és a „Zúg a traktor, szánt az eke...”-n át érkezünk meg korunk fűzfapoétáit dicsérő alkotásokig. Nos, ennyit a varázsról.

Aztán azok számára, akik mostanában keresik fel a Magyar Állam- és Jogtörténeti Tanszéket újabb meglepetéseket tartogatunk. Kezdjük mindjárt azzal, hogy nem lehet bejutni. Ugyanis a bejáratot hol egy létra, hol egy vödör festék, esetleg némi kábeldarab vagy mondjuk egy – amúgy rendkívül szimpatikus – munkás torlaszolja el. Akiknek mégis sikerül a bravúr és belülről zárhatják be az ajtót maguk után, azok ismét meglepődhetnek a dobozhegyek és az egymásra zsúfolt gépek láttán. A tanszék is megújul tehát most tavasszal, és egyedül csak Ági állja rendíthetetlenül és türelmesen a tatarozás viharát.

És örömmel jelentem a legkedvesebb újdonságot, ami most tavasszal történt. A Magyar Állam- és Jogtörténeti TDK újabb lelkes tagokkal bővült. Ezúton kérünk elnézést Mészáros Tamástól, aki szeptember óta a TDK oszlopos tagja, ám egy szerencsétlen véletlen és számítástechnikai képzetlenségem folytán a neve lemaradt az előző szám TDK névsoráról. És íme az új tagok: Feleky Botond, Ferkócza Noémi, Jambrik László és Stoll Gabriella. Örömmel üdvözljük őket!

Ennyit tehát újdonság-ügyben. Mindenkinek boldog tavaszt, és jó szórakozást a TDK Híradóhoz!

Kánya Gergely:

A Pénz Saga

Magyar pénz- és pénzügytörténet

Károly Róbert aranyforintja

Miért is dönt a leendő Ember az érettségi előtti márciusban végül úgy, hogy mégiscsak igazuk lehet a szülőknak, és jó lesz az a jogi egyetem? Természetesen azért, mert először józanul mérlegel:

α) a két felvételi tárgy elég jó, a 8 könyvet 3 hónap alatt lehet abszolválni; β) rájön, hogy ő végül is humán beállítottságú; γ) a jogászok jól keresnek; δ) akár miniszter-elnök is lehet belőlük; ε) Az ördög ügyvédje elég jó film volt; ζ) egy ügyvédi fizetésből talán meg lehet venni a Puff Daddy-féle fehér Lamborghinit és a hozzá illő fehér főkabébi-bundát. Tehát irány a iurisprudencia!

Elérkezik a szeptember, gólyánk ott áll az aula közepén kicsi kék tanrenddel a kezében, és buzgón böngészgeti. Talál a fakultatív előadások fejezet, Magyar Állam- és Jogtörténeti Tanszék címszó alatt egy kellemesen hangzó előadást: *Magyar Pénz- és Pénzügytörténet I.*

„Ez az, ami nekem való!”- kiált fel örömeiben, és már rohan is a tanszékre beiratkozni.

Az első alkalommal már feltűnik, hogy a kedd este hattól nyolcig nem az az időszak, amit egy valamirevaló joghallgató legszívesebben az I-es tanteremben tölt. Még akkor sem, ha a terem, bármennyire is hihetetlen, valahogy szimpatikus neki. Persze lehet, csak azért, mert előzőleg Zinner tanár úr sztálinista diktatúrákról szóló alt.-jának megbeszélésén járt ott.

A terem mellett ráadásul az előadó is, Kocsák István személyében, jó fejnek tűnik: fiatal, energikus, poénkodós, tehát pont olyan, akire még ilyen kellemetlen időpontban is azt lehet mondani, hogy: OK. Ráadásul még nem felejtette el, hogy milyen diáknak lenni, és tud a másik oldal fejével is gondolkodni: nincs semmiféle számonkérés – talán a késői órára való tekintettel - de nem áll útjába annak, aki valamiféle titokzatos indíttatástól vezérelve jegyzetelni kíván. Ez abszolút korrekt.

Szó esik egy esetleges tanulmányi látogatásról a Magyar Nemzeti Bankba, ahol ő főállásban dolgozik. Az érdeklődőknek maradandó élményt nyújthat az ottani történelmi pénzerme- és bankjeggyűjtemény. Azonban erre lehet, csak a második félévben kerül sor. Ez ugyanis egy két féléves kurzus.

Az előadások anyaga egyébként tényleg érdekes: végigkíséri a pénz fejlődését a kialakulástól egészen napjainkig. Megtudhatjuk, hogy a 'bracteata' olyan egyoldalas szükségveretet jelent, melynek verete az érme vékonysága miatt átüt, és hogy vert pénzt először Kisásziában használtak a Kr.e. nyolcadik-hetedik században. Végigtekinthetjük a pénzerme verésére használt ötvözetek történelmi fejlődését, és kiderül, hogy a 'kuna' horvát nyelven 'nyest'-et jelent, ezért van az ottani pénz hátlapján egy ilyen menyétféle vérszívónak a képe. Érdekes az időnként körbeadásra behozott régi pénzermekeket megnézegetni is.

Vannak persze jó páran ezen az előadáson is, akik csak egy jót beszélgetni, rejtvényt fejteni, vagy a friss Jurátust elolvasgatni járnak be, és közben alig várják, hogy kigyűljön az ötös. Vagy egyszerűen azért, mert úgyis csak nyolctól van otthon vacsora, és addig úgysem tudnának semmi más építő jellegű elfoglaltságot találni. Ráadásul még a Barátok közt sem sérül miatta. Tehát mindenképp érdemes kipróbálni a Pénzügytörténetet, ha más nem, legalább egy szezont erejéig.

A Pénzügytörténet azonban nem csak játék és móka. Van ott néha izgalom is. Nem, nem a szokásos, hogy: „Vajon most mikor fejeződik be?” „Hátha siet valahova, és hamarabb vége lesz!”. Nem, ennél sokkal komolyabbról van szó. Mégpedig az előadás előtt. 18:15 körül a diák azért szorít, hogy hátha elmarad, és akkor lelkiismeret-furdalás nélkül lehet hazamenni. Azonban amikor elkezd összepakolni, és már a kabátja felé veszi az irányt, észreveszi, hogy jönnek vissza azok, akik hasonló megfontolásból léptek ki tíz másodperce az ajtón, utánuk pedig belép Kocsák István tanár úr is. „Sebaj,” - gondolja - „ha már egyszer itt vagyok...”. A Mindent vagy semmit elúszott, de egy lépéssel közelebb kerül az aláíráshoz.

Tanszéki arcok

Balogh Boglárka—Farkas Réka:

Interjú Révész T. Mihállyal

A most soron következő interjú Révész T. Mihállyal, egyetemünk „médiá gurujával” készült, aki 2001. január 1-től ismét a MÁJT Tanszék tanári gárdáját erősíti.

— Hol töltötte a Tanár Úr a gyermekkorát?

— Vidéken. Életem első eszmélési korszaka a faluhoz köt és csak a középiskolás éveimre kerültem föl Pestre, ahol a Szinyei Merse Pál Gimnázium tanulója lettem. A vidéki élet sokban meghatározta személyiségem alakulását. Ez a környezet volt az, amely lehetőséget adott mérhetetlen szabadságigényem kielésére. Mindez a mai napig érezteti a hatását, hisz igazán sohasem tudtam a pesti életet megszeretni. Ebből kifolyólag ma sem a fővárosban, hanem kicsit odébb, Gödöllőn élek.

— Volt-e már elképzelése jövőjét illetően, amikor egyetemünk jogi karára került?

— A történelem iránti szenvedélyem már a gimnázium alatt nyilvánvalóvá vált. Azzal is tisztában voltam, hogy nem akarok sem bíró, sem ügyész, sem jogtanácsos lenni, így a jogtörténeti pálya kézenfekvő volt a számomra.

— Tanár Úr volt-e TDK-s és, ha igen melyik tanszéken?

— Nem, nem voltam. Én már egyből demonstrátorként kerültem ide a MÁJT tanszékre és itt is maradtam tanárként tanulmányaim befejeztével.

— Mit jelent az Ön számára a tanítás?

— Intellektuális erőpróba. Szeretek diákok között lenni, szeretek a szemükbe nézni és látni, hogy felkeltettem az érdeklődésüket. Jó érzés, hogy át tudok adni nekik valamit.

— Előadást vagy szemináriumot tart szívesebben?

— Nem tudok rangsort felállítani a kettő között. A tanításnál véleményem szerint az

oktató belső kisugárzása a lényeg. Hiába rendelkezik valaki nagy tudással, ha nem tudja átadni azt. Abban az esetben viszont, ha megvan valakiben ez a képesség, mindegy, hogy 20 vagy 200 embernek tart előadást.

— Hogyan került kapcsolatba a médiával?

— Először a Magyar Hírlap révén, amikor annak a rovatnak lettem a vezetője, mely jogi tanácsokat adott az olvasók leveleire. Ez igazi kihívást jelentett a számomra, hisz aktuális jogi kérdésekkel kellett foglalkoznom.

— Milyen főbb állomásai voltak a politikai pályájának?

— '93-ban mentem át az Egyetemes tanszékre és onnan kerültem a politikai életbe. Az Antall József által bevezetett személyes tanácsadói posztot töltöttem be Horn Gyula mellett két évig (1994-1996). Szakterületem az egyház- és tudománypolitika valamint a média jog lett. Szerettem ezt a munkát, élvezettel csináltam. Utána kerültem be az ORTT testületébe, majd '96-ban a miniszterelnök úr és a köztársasági elnök úr javaslatára az országgyűlés megválasztott az ORTT elnökének. 1996-tól 2000 márciusáig töltöttem be ezt a tisztséget. Természetesen sokan vádoltak ez idő tájt részlehlajlással, nem egyszer ébredtem úgy, hogy például a rádióban mocskoltak, pedig sohasem tagozódtam be az MSZP-be. Én tisztességgel végeztem a munkámat!

— Miért döntött úgy, hogy „kiszáll”?

— Véleményem szerint három „P” betűs szó dominál a politikában: PIUSÁG, PATALOM, PÉNZ. Egyszerűen úgy érez-

tem, hogy ezt nem lehet tovább csinálni. A hatalom az embereket általában elbódítja és rendkívül magányossá teszi. Ezt nem a magánéletre, hanem a „vezető-magányára” értem. Szerencsémre a családom mindig mögöttem állt és mindenben támogatott. Vallom, hogy a politikát nem lehet őszintétlenül és félelemmel csinálni.

— Lenne-e valami, amit másként tenne?

— Erre a kérdésre nem keresem a választ, bár néha elgondolkodom, hogy mi lett volna belőlem, ha édesapámmal '48-ban felszállunk a Kanadába tartó vonatra. Talán változtatnék egy-két dolgon, de az már nem én volnék, nem az én életem lenne.

— Kudarcc?

— Dönthettem volna úgy, hogy nem megyek ki a politikába, vagy, hogy nem jövök vissza onnan az egyetemre. Ha visszatérnék lehet, hogy újabb negatív élmények érnének. Hiszem, hogy a ma-kudarcai nélkül a holnap sikerei sem érhetőek el. Ehhez azonban elengedhetetlen, hogy jóban légy Önmagaddal!

— Sokat változott az élete?

— Nem a változás a lényeg, hanem az, hogy hogyan éli meg az ember. A politika számomra olyan, mint a szerelem: pillanatok alatt elvarázsolhatja az embert, de ugyanilyen rövid idő alatt véget is érhet. Szörnyű lenne ma már azért korán kelni, mert a Napkeltében szerepelek, aztán szerkesztőségi ülés stb. Visszatértem inkább a tanításhoz. Pillanatnyilag három egyetemen oktatok. A Károlin médiajogot, a győri ELTE-n magyar jogtörténetet valamint itt jogtörténetet és médiajogot.

— Ezek szerint Ön nyughatatlan ember. Mi az, ami mégis kikapcsolódást nyújt Önnek?

— Ami a nyughatatlanságot illeti, az valóban igaz. Mindig is ilyen voltam, egyszerűen szükségem van a kihívásokra, nem szeretem az üresjáratokat. Számomra a kikapcsolódást és a szenvedélyt a tujáim jelentik. A 120 négyszögöles telkemen 40-42 fa van, amiket évente gyarapítok. 15 éve foglalkozom velük. Az a szép bennük, hogy nem elég a megfelelő facsemetét megtalálni, legalább 10-15 évre előre kell gondolkodni. Sok zsákutca volt a tuja történelemben, míg

megtaláltam a megfelelőket. Valódi kompozíciót alkotnak: méret, szín, alak szerint. Hétfévenként egy-két órát foglalkozom velük, beszélek hozzájuk, de ez nem azt jelenti, hogy el vannak kényeztetve. Ők is ugyanazt az esőt és tápanyagot kapják, amit vadon élő társaik.

A tujáim mellett újból meg szeretnék tanulni teniszezni. Régebben ezt is rendszeresen űztem a futás mellett, de sajnos az utóbbi években mindkettőt elhanyagoltam. Most elhatároztam, ha szép idő lesz ismét elkezdek edzeni, hogy jó formába jöjjek.

— Boldog embernek tartja magát?

— Az, hogy mi a boldogság, szubjektív megítélés kérdése. Számomra a boldogság azt jelenti, hogy az ember harmóniában él önmagával. Ez az utóbbi években egyre kevésbé volt elmondható rólam, de amióta visszatértem a tanításhoz ismét annak érzem magam.

— Milyen tervei vannak a jövőre nézve?

— Most a közeljövőben a budapesti ELTE jogi karával együttműködve egy Közép-Európai Információs Központot szeretnék létrehozni, ami úgy néz ki, hogy 2001. szeptember 1-re meg fog valósulni. Ez egy kommunikációs joggal, - médiakutatással, oktatással foglalkozó intézmény lesz, ahova a jogi karról szeretnék majd munkatársakat válogatni.

Ami a távolabbi jövőt illeti 2009-re tervbe vettem három könyv megírását. Az egyik ezek közül a Magyar sajtótörténet, a másik egy Média jog tankönyv, a harmadik pedig a nagyapám, az édesapám és az én emlékirataimat tartalmazó mű lenne. Ezeket mindenféleképpen szeretném 2009-ig megírni.

— Mít gondol, vissza fog még térni az aktív politikai életbe?

— Ezt elég nehéz lenne megmondani. Nem úgy néz ki, hogy a közeljövőben elvállalok valamilyen politikai tisztséget. Eléggé lekötnek a mostani elfoglaltságaim. Ennek ellenére ki tudja, hátha kapok egyszer egy olyan felkérést, aminek nem tudok majd ellenállni...

Sebő Viktor:

Gondolatok egy táborról...

A márciusi TDK programok közül számomra legérdekesebbnek az ÁVH-val és a recski internálótábor történetével foglalkozó ígérkezett. Érdekes előadást hallhattunk Szécsényi-Nagy Kristóftól a Rákosi-korszak rettegett büntetés-végrehajtási intézetével kapcsolatban.

Megtudtuk, az internálás jogi megalapozása még a Horthy-korszakban megtörtént (1939-ben), és hogy a második világháború utáni első ilyen táborokat már 1945-ben felállították. Kevesen tudjuk, hogy Dél-Budán a Petőfi Laktanyában telente negyven ezres embertömeg raboskodott. Én a budaörsi kollégiumban lakom, s minden nap kétszer is elbuszozok az említett hely előtt, ahol 50 évvel ezelőtt tízezret dolgoztattak, tartottak rabságban, fenyítették meg.

Szintén kevesen gondolhatnak arra a Kékesen síelők közül, amikor Recsk-Parádfürdő irányába lenéznek az északi lankákon, hogy a völgyben látható elhagyott bányában működött „Recsk”. Neve az utóbbi évtizedben fogalomná vált. Nemcsak színesérc bányáival fonódott össze, mint a szocializmus negyven éve alatt, hanem az 1950-53 között szovjet mintára működő munkatáborral is. A minta lemásolása persze az ország természeti adottságai miatt nem lehetett tökéletes. Nálunk nem voltak Gulág-szigetek létesítésére alkalmas több száz négyzetkilométer kiterjedésű lakatlan területek, járhatatlan óriásmocsarak, lápok, hatalmas erdőségek. Viszont akadt egy-egy bánya, ahol mindig szükség volt munkáskézre.

A táborépítés nehéz feladata 200 Szegedről marhavagonokban odaszállított szocdem „politikainak” jutott ki, akik 1950 nyarán kerültek Recskre. Októbertől a tábor lakója lett Faludy György író is, akinek később megjelent munkáiból hű képet kaphatunk a tábori élet keserű ízéről. Szigorúan őrizték a rabokat, az egyetlen sikeres szökési kísérletből csak egy ember jutott át Nyugatra, akit a CIA is kihallgatott. A sors iróniája, hogy az amerikai szervezet nem hitt neki, és az egykori rab most a másik oldalon kapott fél év börtönt.

A recski tábor totálisan zárt volt, nem tudott róla egy szűk csoporton kívül senki. Felszámolására indokot adott egyrészt az ENSZ Kényszermunka Bizottságának egyre kínosabb puhatolózása az internálótáborok létezése felől (hiszen az Emberi Jogok Kiáltványa tiltotta a kényszermunkát). Másrészt Sztálin halálhíre, ami a magyar pártvezetést is teljesen összezavarta. Miután kiderült, hogy Moszkvában az ortodox kommunisták kiszorulnak a közvetlen hatalomból, Rákosinak mennie kellett. Az 1953:XI. törvényerejű rendelet általános amnesztiát adott, az 1034/1953 minisztertanácsi határozat megszüntette az internálást, majd 1953 augusztusában és szeptemberében felszámolták a tábort.

Ma emléktábla hirdeti, hol szenvedtek egykor ezek. És a kevés túlélő, akikbe mindez beleégett.

Urbán Mária:

Az ÁVH története

A MÁVAG-ban csapatzászlót adnak az ÁVH-nak, 1949

Kevesen gyűltünk össze ezen a hétfőn. Cudar idő, sötét volt, nem akart a tavasz beköszönten. Fél hét felé az egész TDK jelen volt már. A késők Berentz Mónika előadásába csöppenhetek, a tanszéken meghirdetettek szerint. A Magyar Állam- és Jogtörténeti Tanszék negyedéves demonstrátora az ÁVH történetéről, az ÁVH börtöneiről beszélt. Már két évfolyamdolgozat áll mögötte (bárcsak mi is ott tartanánk!), Ezeket összevetve készített nekünk egy „beszámolót”.

Mindenkiben felmerült a kérdés, hogy miért pont ezt a témát választotta. A választ a végére megkaptuk. Ez az a téma, amelyről mindenki beszél, mégis kevés ezek közül, amelyeket józan objektivitással tudunk szemlélni. Túl rövid idő telt el ahhoz, hogy kellő távolságból szemlélve elemezhesék a témát a kutatók. Ez a történelem velünk él. Hiszen azoknak az embereknek az emlékezete, akik ezt átérték, újból és újból átrajzolja azt a képet, amelyet eddig a töredékes elemzésekből megismerhettünk. Ezért értettük meg előadónk szabadkozását, hogy igen behatárolt az a terület, amely mentén haladva feltárhatja ezen évek történéseit. Előre szölt, hogy nem túl jó előadó, ezért fel fog olvasni, de ez mit sem változtatott érdeklődésünkön. Jó volt a szemkontaktus, így nem hagyta a figyelmünket elkalandozni.

Érdekes rejtelmekbe vezette be a megjelenteket, mert a gimnáziumban tanultak csak felületes ismereteket jelentettek számunkra. Sok idézetet hallhattunk, Amivel Móni annak idején színesítette dolgozatait. Sokunk „helyfoglalásnak” használt idézeteket például az érettségien, de itt kitűnt, hogy komoly munka, nem ezekkel kellett helyet foglalnia. A TDK másik órájában Szécsényi-Nagy Kristóf előadását hallhattuk, amely a Móniével összehasonlítva inkább gyakorlatias volt, mint elmélet. Hogy melyik tetszett jobban? Két nagyban különböző előadás, nem lehet megmondani, mert nem egyformák a megítélési szempontok. Szerintem izgalmas volt mindkettő, köszönjük, hogy megosztották velünk. És bízunk abban, hogy tovább folytassa kutatásait.

Szigeti Péter:

Béda László: A Gulag- és a KZ-táborok összehasonlítása

„Hét kocka van. / Az elsőt nem tudom. / A második: utak és messzeség. / A harmadikban katonák. / A negyedik kockában mi vagyunk. / Az ötödikben: éhség és kenyér! / A hatodik kockában csönd van. / A hetedik kockát nem ismerem.” (Pilinszky János)

Elmúlt századunk – amelynek, még ha most a következőt éljük is, tagadhatatlanul fiai vagyunk – számtalan borzalma közül kétségkívül legszörnyűbb az volt, ahogy önkényes szempontok alapján emberek tízmillióit fosztották meg nemcsak tulajdonuktól, társadalmi megbecsülésüktől és végül életüktől, hanem emberi mivoltuktól is. A táborokba vitt emberek nem egyszerű elítéltek voltak, hanem söpredék, korcsok, sőt patkányok és kártevők, akik nem számítottak embernek, és akiknek mindenük csak annyi jelentőséggel bírt, mint a kő, amit bányásztak. Megölni, kínozni, kifosztani őket annyi erkölcsi jelentőséggel bírt, mint egy kavicsot rugdosni az úton. A halál és a szenvedés közös. Mik akkor hát a fő különbségek?

A koncentrációs (magyarul gyűjtő-) táborokat, mint a népesség ellenőrzésének és rajtuk kifejtett lelki terror eszközét először a britek alkalmazták a búr háborúban. Az időben őket hamarabb követő szovjetek először nem akarták követni ezt a példát: hittek az ember alapvető jóságában, a gonosztevők rábeszéléssel való „átnevelhetőségében”. A politika és a szép eszméket eláruló hatalomvágy azonban elsöpörte ezeket a kezdeti és sikertelen kísérleteket, és létrehozott egy olyan büntetési rendszert, ahol a köztörvényes bűnözőket a politikai foglyok fölé rendelték és a táborparancsnokok élet és halál urai voltak. A GULAG-ra kerülő raboknál általában többé-kevésbé betartották a bírósági formákat: meghatározott számú évre szóló ítéletet hoztak, bíróság előtt, valamilyen jogi ürüggyel. A GULAG-ról az ember a rászabott idő kitöltésével (ha túlélte) kiszabadulhatott, és újra betagozódhatott a társadalomba, bár számítania kellett rá, hogy élete végéig megfigyelik és megkülönböztetik a többiektől. A szovjet táborrendszer méretei és a távolságok miatt szinte lehetetlen volt ellenőrizni: statisztika soha nem készült az odakerültekről, az ügyeletes táborparancsnoknak pedig teljhatalma volt. A rabokat keményen dolgoztatták, embertelen helyeken: szibériai aranybányák, csatornaépítéseken, ahol az emberéletnek nem volt ára, de megsemmisítésük nem volt cél és nem volt haszon tárgya, sőt a GULAG-ot végül veszteségessége miatt zárták be.

A KZ-táborok közül az elsők (a legelső Dachau) ugyancsak a rendszer politikai ellenségeinek az elkülönítését szolgálták és csak a nácik zsidóellenes terveinek a radikalizálódásával váltak az „alsóbbrendű népek” (zsidók, szlávok, cigányok, stb.) összegyűjtésének, dolgoztatásának, majd megsemmisítésének színterévé. A KZ-táborokat a jognak még az álcájával sem vonták be, alapjuk a puszta erőfölény és brutalitás volt, mely a „felsőbbrendű nép” veleszületett joga. Céljuk az odakerültek teljes megsemmisítése volt, fizikai, anyagi, szellemi, erkölcsi és történelmi értelemben. Ezt szolgálták az úgynevezett „orvosi kísérletek”, melyek valójában az intézményesített és öncélú kínzás szinterei voltak, és ezt szolgálták az áldozatok a végletekig való kizsákmányolása, mely az emberi zsírt szappankészítésre, a haját csizmabélésre próbálta hasznosítani, az aranyfogakat pedig kihúzatta a halottak szájából. A „történelmi” megsemmisítést szolgálták a „végső megoldás”, a

„különleges kezelés” és ehhez hasonló eufemizmusok, és az áldozatok maradványait teljesen megsemmisítő eljárások keresése, akár elégetéssel vagy marólúggal. A haláltáborokba kerültekről pontos nyilvántartást vezettek, még ha ezek többségét megsemmisítették is, és óriási anyagi nyereséget hoztak, mely a háború késői finanszírozásának egyik alapja volt.

És milyen volt maga az előadás? Ha valaki a halálnak, a szenvedésnek és az igazságtalanságnak ilyen tömegével foglalkozik, valószínűleg elkerülhetetlenül cinikusabb lesz az átlagnál, ez kicsit érződött az előadó száraz stílusán is. Pártatlan és tisztán tényfeltáró előadás volt, csak egy rosszízű mondat ütötte meg a fületem: „A GULAG mennyiségileg is, erkölcsileg is jóval nagyobb károkat okozott, mint a német KZ-táborok rendszere.” A mennyiségi pusztítás felett évtizedek óta ádáz történelmi vita dúl, és míg a szovjet táborok áldozatainak száma kétségtelenül jóval nagyobb, a számok háborújában elvész az a tény, hogy minden egyes ott elpusztult ember halála jóvátehetetlen tragédia. Ami az erkölcsi károkat illeti, a GULAG áldozatai legalább azt a tiszteletet megkapták, hogy volt sírhelyük, és hogy testüket nem használták ipari nyersanyagként.

A tények, számok és adatok halmazában, mint mindig, itt is elvész a lényeg, és erről a lényegről valójában lehetetlen is beszélni. Mert mi is van mindezen túl? „...A többi már, / a többi annyi volt csak, / elfelejtett kiáltani / mielőtt földre roskadt.”

Gyökös Linda:

Fluck Ákos és a tanszéki oroszlánok

Ha az ember azt a szót hallja, hogy „szakdolgozatvédeés”, egyből beindul a képalakító fantáziája, és egy véres közelharc képei elevenednek meg előtte. Valami ilyesmi történt velem is, amikor megtudtam, hogy a TDK tagok jelen lehetnek Fluck Ákos ötödéves hallgató (és tanszéki demonstrátor) szakdolgozatvédeésén. Szóval lelki szemem előtt megjelent egy hatalmas ókori aréna, benne a szerencsétlen halálra szánttal és az elmaradhatatlan oroszlánokkal. Ehhez képest a valódi élmény esti mese volt.

Mikor helyet foglaltunk a számunkra szokatlan, az alkalomnak megfelelően átrendezett tanszéki teremben, épp annyi időm maradt, hogy felmérjem, kikkel is kell megmérkőznie derék diáktársunknak. Nos, a kemény ellenfelek táborát Mezey Barna, Révész T. Mihály és Képes György tanár urak alkották. Ezek után végképp minden részvétem a szegény áldozaté volt.

Legnagyobb meglepetésemre azonban a megjelent szakdolgozatvédő korántsem egy mártírjelöltre emlékeztetett. Jobban illett volna hozzá a rettenthetetlen oroszlán-szelidítő szerepe – ha már mindenképp a fentebb vázolt forgatókönyvnél akarok maradni - ahogyan higgadtan és magabiztosan előadta dolgozata témáját és ismertette főbb elképzeléseit egy izgalmas témáról: az 1800-as évek második harmadának rabtabelláiról. Persze a „hivatásos kötekedők” sem viselkedtek épp vérszomjas oroszlánok módjára. Ebben nyilván az is közrejátszott, hogy védőnk nagyon alapos munkát végzett és hihetetlenül részletes ismeretekre tett szert témája területén. Így nem is igen volt mibe belekötniük a bírálóknak. Az egész helyzet sokkal inkább egy kötetlen szakmai beszélgetésre hasonlított.

Szóval, nem azt kaptam, amit vártam, de emiatt aztán végképp nem voltam elkeseredve. Sőt, meglehetősen megkönnyebbültem, mikor azt láttam, hogy bizony van esély a túlélésre. Az a tudat már sokkal kevésbé nyugtat meg, hogy egy hasonlóan „sima” szakdolgozatvédeéshez minimum az ötös szintet kell megcélozni. És tudják kedves olvasók, hogy az mennyi munka? Azt hiszem, Fluck Ákos mesélhetne...

Koleszár Nikolett:

Bognár Éva szakdolgozatának védése

Néhány társammal együtt abban a szerencsében volt részem, hogy szem- és fültanúja lehettem annak, hogyan is történik egy szakdolgozat megvédése. Ráadásul mindjárt kettőn vehettünk részt, ugyanis Fluck Ákos védése után meghallgathattuk Bognár Éva szakdolgozatának védését is. Nem csalódtunk egyikőjükben sem, ezt biztos állíthatom.

Már első pillantásra is nagyon imponáló volt Bognár Éva magabiztossága. „Szép, jó napot!”-tal köszönve jött be, látszott rajta, hogy biztos a dolgában. Egész idő alatt végig rendkívül céltudatos volt, egy pillanatra sem bizonytalanodott el. Bognár Éva szakdolgozatának a Magyar-német kapcsolatok 1920-2000 címet választotta. Az elbírálók pedig Képes György, Horváth Attila és Mezey Barna voltak. A dolgozat jól felépített volt, korszakról korszakra haladva mutatta be a főbb irányvonalakat a magyar-német diplomáciai életben. Bemutatta Magyarországnak a Weimari Köztársasággal kialakult viszonyát, a náci Harmadik Birodalom érdekszférájában való vergődését, majd a második világháború után az NDK-hoz és az NSZK-hoz fűződő viszonyát és az egyesült Németországgal kialakult kapcsolatot. Az egyes periódusokat nagyon szemléletes példákkal is illusztrálta. A kettészakított német családok számára hazánk jelentette a találkozóhelyet, melyet a hallgató a Balatonnál egymás mellett parkoló Mercedesek és Trabantok példájával tett még életszerűbbé. Az különösen tetszett, hogy napjaink aktualitásait is érintette, bár mint mondta sok dokumentum nem hozzáférhető a titkosítás miatt. Horváth Attila tanár úr pedig viccesen fel is szólított minket, hogy esküdjünk meg, nem mondjuk el az ott elhangzott „titkos” információkat. Bognár Éva elmesélte azt is, hogy miközben anyagot gyűjtött a szakdolgozatához, mekkora élményben volt része a diplomáttal folytatott beszélgetések, első kézből való információszerzés során. Németországban is tanult, és természetesen a dolgozat megírásához felhasználta saját tapasztalatait is.

Sok szempontból vizsgálta meg a két ország egymáshoz fűződő viszonyát. Sokrétű elemzésében olyan dolgokra hívta fel a figyelmet, amelyek felett könnyen elsiklunk, pedig ha alaposan belegondolnánk, könnyebben meg tudnánk magyarázni, miért pont Németországgal alakult ki ez a szoros, mai napig is tartó kapcsolat. Hogy csak pár érdekesebb okot emeljek ki elemzéséből, a következőket említeném: Magyarországon egy időben hivatalos nyelv volt a német, hazánkban mindig is megbecsült helye volt a német kisebbségnek, együtt veszítettünk el nagy háborúkat. És például a térségben itt, nálunk jött létre az első Goethe-intézet. Azt is kiemelt azonban, hogy az utóbbi időben a magyar-német külkapcsolatok kissé vesztek súlyukból, hiszen például igen erős a franciák befolyása is. Sem a tanárok számára, sem pedig számunkra nem volt kérdéses, hogy egy kiemelkedően jól megírt dolgozatról van szó. Ráadásul Bognár Éva nemcsak, hogy jól megírta, de jól is sikerült előadnia ezt a témát, ami legalább annyira fontos szerintem. Kérdést nem is igen intéztek a hallgatóhoz a tanárok, inkább jókedvű anekdotázásba kezdtek. Mezey Barna tanár úr például arról beszélt, hogy az egykori KISZ-táborokban a keletnémetek mindig a szovjetekhez „húztak”. Majd Horváth Attila és Képes György tanár urak is ontották magukból a jobbnál jobb történeteket, szinte egymás szavába vágva csak mesélték sorjában az érdekes és derűkeltő eseményeket, aminek következtében feloldódott a feszültség a teremben. A vizsgázó részéről azonban eddig sem nagyon volt miért izgulni, hiszen teljesen megérdemelten egy szép nagy ötös került az indexébe.

Számunkra, elsősöknök igazán hasznos volt ez a délután, hiszen testközelből tapasztalhattuk meg, hogyan is kell megvédeni a szakdolgozatot, mit is takar ez tulajdonképpen, mi történik ott. Kétségtelenül nagy kutatóunkat igényel, de nem lehetetlen vállalkozás ez. Amint a fenti példa is mutatja. Ehhez azonban nem elég az utolsó évben hozzákezdeni, már korábban el kell kezdeni anyagot gyűjteni. Ugyanis akik már átettek, rajta azt mondják, hogy hamar elmegy ez a pár év.

Hányszor találkoztam már hol haragosan-hangosan, hol jóindulatu lenézéssel, vagy indulatosan érvelő kollégával, hallgatóval! S legyek őszinte, gyakorta magammal is vitáztam. Mielőtt egy tudományághoz /tárgyhoz/ szegődtem volna, számtalanszor tettem föl a kérdést magamnak, egyszer kételyeket ébresztve, másszor szilárd meggyőződést sugallva. Tartozom az igazságnak a vallomással, hosszú évekig nem tudtam határozni, tulságosan követlenek voltak az oktatók és oktatottak lekicsinylő kézlegyintései, a keserves, csalódást szülő reflexiók. Engedtessek meg hát, hogy most egy elkötelezett hangja szólaljon meg, aki őszintén próbálja összegezni gondolatait, törekvéseit, vágyait - a tárgyról, az egyetemi jogtörténet-oktatásról.

-o-o-o-o-o-o-o-o-

Emlékszem nem is olyan régen, még hallgatóként széleset derültem egy oktatóm történetén. Tanárom - így história - egy étteremben kísérelte meg bécsiszeletét szétmarcangolni a pincér által rendelkezésére bocsátott, kellően tompa élű késsel. Amikor szóvátette az evőeszköz alattomos életlenségét, a pincér - mellesleg doktor - mosolyogva mentegetőzött: "Még a dualista korszak egyik budapesti rendőrfőkapitánya körrendeletben tiltotta el az éles kések használatát minden nyilvános helyen, elkerülendő ezzel az oly gyakori tömegverekedések súlyosabb kimenetelét. Azóta sem helyezték - folytatta az exjogász - hatályon kívül a rendelkezést..." Az eset mosolyogtató, ám ökéntelenül mozgásra sarkallja gondolataimat, szinonimákat keresek, további példázatokat. Egyre másra szocialista jogunk oly ismert intézményei ötlenek eszembe, egy fejlődési iv teljességbe hajló végkifejleteként, sokszázéves történettel, tapasztalatukon érleeltséggel hátuk mögött.

-o-o-o-o-o-o-o-o-

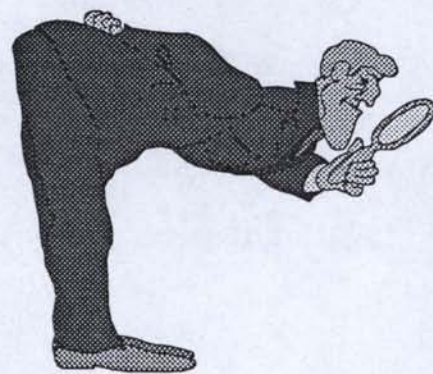
Polgári jogi előadáson ültem. Professzorom - akiért akkor rajongott az évfolyam - a felelősségről beszélt. Érdeklődve hallgattuk, s emlékszem, minden szavát leirtuk. Fogalmunk sem volt a felelősségről. Vázolta fejlődését, római jogi majd feudális kori, recipiált konstrukcióját. Elemezte, mennyire fontos a ma megértéséért ismerni a multbeli fejlődést, az élő jogintézmény hátterét és történetét birtokba venni. S hányszor megesett, hogy - tévedésből vagy hibás politikai döntés következményeként, talán presztizsből - félretett, kárhoztatott és végletekig megkritizált intézmény újra előkerült a feledésből. Még megismételt viták sem voltak ritkák, elfeledett /mert nem ismert/ tapasztalatösszegezések „születtek meg” újra. Elődök kimunkált eredményei - hasznosítható tapasztalatai - maradtak a mult homályában pusztán azért, mert nem volt, aki felidézze azokat. Akkor ott, azon a régi szerda délelőttön éreztem először, amit a hallgató - legtöbbször vizsgák idején - gyakran mondogat: hej, ha megtanultam /tanították?/ volna akkor, amikor annak ideje volt! Ujra alapfogalmakat körmöltünk, s bifláztunk, csoportosításokat és tematikus megtanulhatóságokat, pedig már az elméletet izlelhettük, vitákat tanulmányozhattunk volna ...

Mezey Barna

Szösszenet

Barabás Tamás:

Látogatás a boncoldában...

„avagy mint alvadt vérdarabok úgy hullanak eléd e szavak
A lét dadog, csak a törvény szava tiszta beszéd. (József Attila)

Megérkezünk. Erőltetett humor és mosolyformájú fintor játszadozik a rémült arcokon. A MÁJT Tudományos Diákkör tagjai (javarészt elsőévesek), mint valami szakrális beavatásra, úgy jönnek el ide, hogy szembesüljenek az emberi történelem formálójával és egyben alanyával... vagyis az emberrel. Illetve azzal a porhüvellyel, ami itt maradt még. Aki (ami?) most kiterítve fekszik eme márványasztalon.

Lassú, szenttelen-meztelen csigaként úsznak a percek. Domestos szagú verőfényben előadást hallgatunk a tetem (tetemhely?) felett. Van ám errefelé is sokféle gond. Eltussolás, véres bűnügyek, alacsony fizetés, fenyegetés, rossz infrastruktúra stb. Imígyen előadónk szenttelenül magyaráz, a demonstrátori mutatópálca kajánul dekázik a tetem torkán-hasán-homlokán. Groteszki.

Serceg a penge, jár a fűrész. Mindent látunk. Ecce homo. Csak Pilátus sem erre gondolt. Mi is jár a fejemben? Kajánul összegzek:

1. A hétköznapi és a tudományos gondolkodás ellentéte, a tudomány dezantropomorfizáló tendenciája. (Jogi alaptan)
2. A mikroökonómia (Közgáz) szükséglet-kielégítési tételei, melyek persze a tetemre már nem érvényesek. (Nincs má' szegénynek keresleti görbéje se.)
3. Római jogból a „testator”, persze, mivel minden könyvnek először az utolsó oldalait olvasom csak el.
4. Az állampolgárság megszűnése. (Alkotmányjog)
5. Latinból... nos latinból – csak úgy action gratuit – elragozom a regula főnevet.
6. EAJT-ból azonban még csak Mezopotámiából rémlik valami. Ja, meg a Lex Rhodia. (Na de hogy jön ez ide?)
7. MÁJT-ból meg szánom a magyar nemzetet a történelem boncolóasztalán...

Aztán átvillan az agyamon, hogy már lassan három hónapja joghallgató vagyok. És hogy milyen más lett az életem. Aztán az, hogy én is itt végzem egyszer, ezen a márványasztalon. Kuncogó medikák piszkálnak majd. Egyikük talán majd felkiált: „Nagyapám ismerte! Az ELTE AJTK-n TDK-s volt...”

Az első óra után azonban fásulunk. Vad-galád poénok táncolnak torkomon. Morbid viccek utat törve elektromos zárlatként hullámoznak közöttünk. Épp most van statisztika előadás. Vissza kellene érni...

Aztán győz a fásultság. Éhesek vagyunk.

Végül a metrón már csak az öreg Villon-diák szavait mormolom:

Úr, paraszt, szép, rút, bűn s erény,
Bármily rangú földi szirén,
Csupa nyakék, dísz, kincs, sugár,
Hiába e föld kerekén
Mindenkit elvisz a halál.”

Both Emőke:

Milyen a jó tankönyv?

2001. március 26-án, az eddigi TDK előadásoktól eltérően vitakör került megrendezésre. A vita arról szólt, hogy milyen a jó tankönyv. A beszélgetés vendége volt Mezey Barna — Karunk dékánja, a Magyar Állam, és Jogtörténeti tanszék vezetője, és a Magyar Alkotmánytörténet és a Magyar Jogtörténet című tankönyvek társszerzője -, és az Osiris kiadó egy munkatársa, Gábor Luca, aki nagyban hozzájárult az említett könyvek szerkezeti felépítéséhez, ő volt ugyanis mindkettő szerkesztője.

A vitakört Mezey Barna nyitotta meg azzal, hogy elmondta, az említett három pozíciója miatt különösen érdekli őt a diákok véleménye, hiszen fontosnak érzi azt, hogy a diákok színvonalas és emelett tanulható tankönyvekből készülhessenek fel a vizsgákra.

Mielőtt a közönség beszámolt volna tapasztalatairól, meghallgattuk mi volt a szerzők célja, amikor hozzákezdtek a művükhöz. Fontosnak tartották a történeti események folyamatban történő bemutatását, hogy sok információt tartalmazzanak a könyvek, mivel ezeket nemcsak a diákok forgatják, hanem mindenki, aki érdeklődik a magyar alkotmány- illetve jogtörténet iránt.

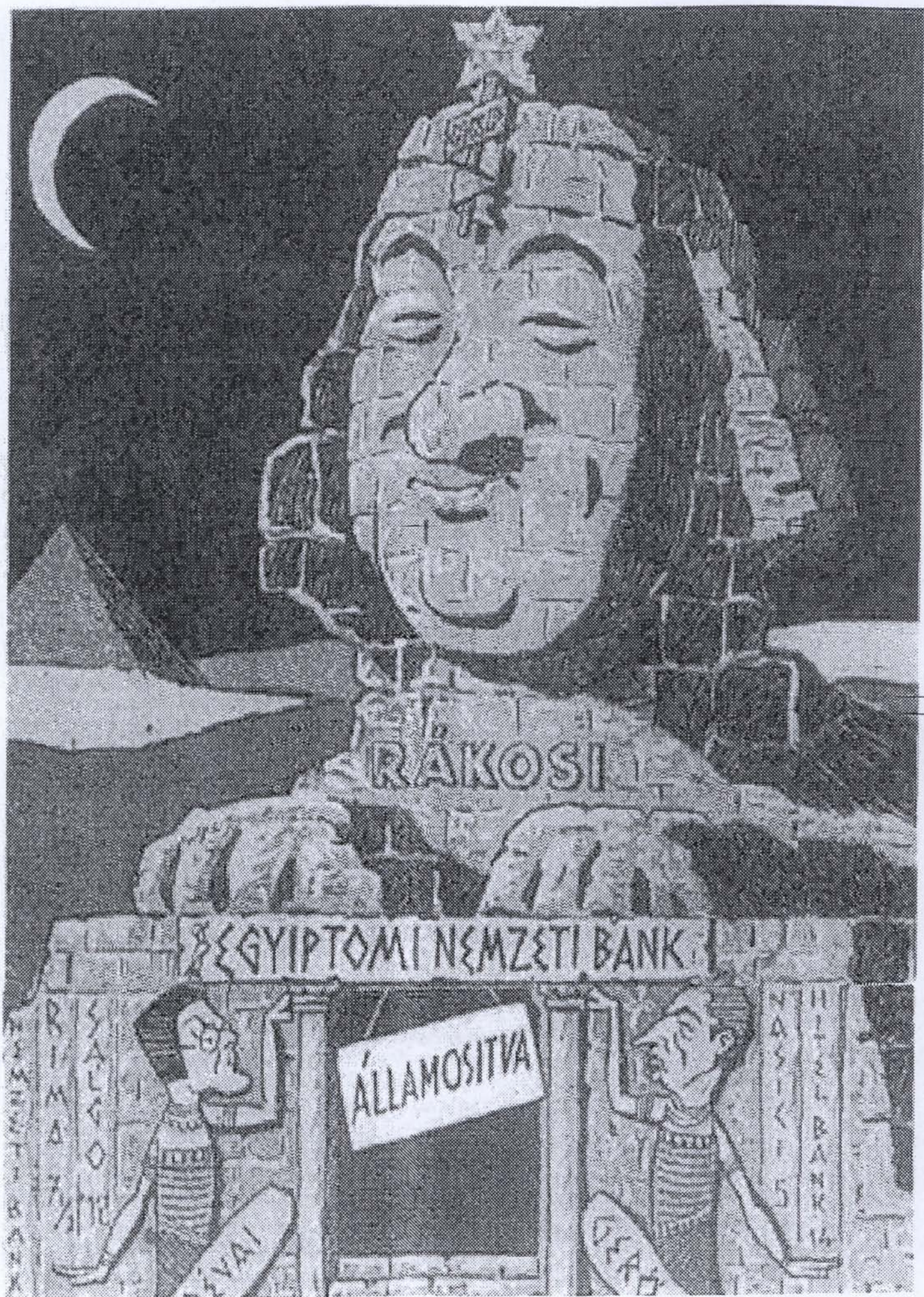
A diákok körében problémaként merült fel, hogy a szöveg túlságosan egybefolyik, és szükség lenne vastag betűs kiemelésre, ezen kívül az ismeretlen fogalmak meghatározásának jegyzékére, valamint utalásokra a fogalmak után, ha azok máshol is előfordulnak a könyvben, ezzel megkönnyítve a visszakeresést. A vendégek elmondták, hogy a problémák már korábban is felmerültek, de vastag betűket tudatosan nem raktak bele, mivel Gábor Luca szerint az megszakítaná a könyv gondolatmenetét. Fogalomtárat próbáltak készíteni, de a tankönyv így még körülbelül száz oldallal hosszabb lett volna, mivel a szerzők „tanár fejjelel” nem tudták, miket kellene kiírni, így valószínűleg a jegyzékbe a szükségesnél több került be. A dékán úr ezért megkérte a hallgatóságot, hogy ha van kedvük és idejük, akkor húzzák ki azokat a fogalmakat, amikkel problémák vannak, ezzel a szerzők segítségére lennének, és megvalósulhatna a fogalomtár. Majd szóba került az Inotai jegyzet is, annak előnyeivel és hátrányaival együtt. Végül ígéretet kaptunk arra, hogy ugyan vastag betűs kiemelés továbbra sem lesz, de a tanulást megkönnyítő margináliákat fognak szerkeszteni a könyvbe, vagyis a lap szélére kigyűjtik a fontosabb fogalmakat, adatokat, amiket ismerni kell. Illetve az utalásokat is megpróbálják beleírni ezzel segítve munkánkat, hogy még jobb könyvből tanulhassuk a jogi ismeretek alapjait.

Következő számunk tartalmából

Interjú Horváth Attilával
Múltidéző (Baka András: Mit jelent a demonstrátor elnevezés?)
Szösszenet (Vizsgaidőszak)
A TDK tagok írásai

Szerkesztette:
Szilágyi Viktória
Készült: 50 példányban
A Fővárosi Pedagógiai Intézetben
2001. április

„Államosítják az egyiptomi Nemzeti Bankot” (karikatúra, 1947)